

Lỗi phát âm tiếng Anh của sinh viên năm thứ nhất chuyên ngành Ngôn ngữ Anh Trường Đại học Bạc Liêu và giải pháp khắc phục English mispronunciation of first-year English majors at Bac lieu University and solutions

Tạ Thị Kim Oanh*

Trường Đại học Bạc Liêu

* ttkoanh@blu.edu.vn

Ngày nhận bài:

21/01/2024

Ngày chấp nhận đăng:

25/02/2024

ABSTRACT

Nowadays, a growing concern for parents and educators in Vietnam pertains to the quality of English learning. A notable factor contributing to unsatisfactory results in learning English is inaccurate pronunciation. The mispronunciation of words results in a lack of confidence in communicating in English; therefore, pronunciation plays a crucial role in the process of students' learning English and effective communication. Mispronunciations by students lead to a fear of making mistakes and apprehension about public speaking. As a result, developing English speaking skills becomes a formidable task. The article explores the theory of phonetics, key issues in English pronunciation, and prevalent errors in English pronunciation observed among first-year English majored students at Bac Lieu University and proposes solutions to address these challenges.

Keywords:

pronunciation errors,
English, phonetics,
solutions.

TÓM TẮT

Hiện nay, chất lượng học tiếng Anh ở Việt Nam vẫn là vấn đề nhức nhối đối với cha mẹ học sinh cũng như các nhà làm giáo dục. Một trong những nguyên nhân cơ bản dẫn đến kết quả không như mong muốn trong việc học tiếng Anh là do phát âm kém. Việc phát âm kém dẫn đến sự thiếu tự tin khi giao tiếp bằng tiếng Anh. Vì vậy, phát âm tiếng Anh có vai trò và ảnh hưởng lớn đến sự thành công của việc học mà kết quả cuối cùng là giao tiếp hiệu quả. Sinh viên phát âm sai dẫn đến tâm lý sợ sai và ngại nói trước đám đông. Do đó, việc phát triển kỹ năng nói tiếng Anh là vô cùng khó khăn. Bài viết nghiên cứu lý thuyết về ngữ âm, lỗi phát âm, những vấn đề cơ bản trong phát âm tiếng Anh và những lỗi phát âm thường gặp của sinh viên năm thứ nhất chuyên ngành ngôn ngữ Anh của Trường Đại học Bạc Liêu và giải pháp khắc phục.

Từ khóa: Lỗi phát âm, phát âm tiếng Anh, ngữ âm, giải pháp.

1. Mở đầu

Tiếng Anh là môn học đã được tích hợp vào chương trình giảng dạy và trở thành môn học bắt buộc từ cấp tiểu học đến bậc đại học tại Việt Nam. Mặc dù học sinh tiếp xúc với tiếng

Anh từ khá sớm, với một số địa phương bắt đầu học Tiếng Anh từ cấp tiểu học, một số nơi khác từ lớp 6, thế nhưng khi bước vào đại học, nhiều sinh viên vẫn gặp khó khăn trong việc phát âm, đặc biệt là ở những phụ âm trong tiếng Anh.

Tình trạng này khiến cho sinh viên cảm thấy thiếu tự tin khi giao tiếp bằng tiếng Anh, đặc biệt là khi tương tác với người bản xứ, gây ảnh hưởng không nhỏ đối với quá trình học tập và triển vọng nghề nghiệp của họ sau này.

Để có thể giao tiếp khẩu ngữ bằng một ngôn ngữ nước ngoài theo cách giống như một người bản ngữ, người học thứ tiếng ấy phải đạt được một mức nhất định về độ chính xác và độ trôi chảy. Đối với người học tiếng Anh như một ngoại ngữ, việc học và nắm vững phát âm là một trong các trở ngại. Với đối tượng là các sinh viên năm thứ nhất chuyên ngành Ngôn ngữ Anh Trường Đại học Bạc Liêu, điều này lại càng là một cản trở lớn, vì hầu hết các sinh viên đều không được tiếp cận với ngữ âm một cách hệ thống và thấu đáo trong chương trình học tại trường phổ thông. Thực tế là phần lớn sinh viên đến từ ba tỉnh Sóc Trăng, Cà Mau, Bạc Liêu – nơi có rất ít điều kiện để các em có thể tiếp cận các phương tiện thực hành nghe nói, giao tiếp bằng tiếng Anh. Vì thế nên khả năng nghe nói và kết quả thi ở hai kỹ năng nghe và nói của sinh viên thường không cao.

Âm thanh chính là cốt lõi của một ngôn ngữ, vì vậy, việc đầu tiên khi dạy ngôn ngữ thì người giảng dạy nên tạo cho người học có cơ hội khám phá những âm thanh của ngôn ngữ đó. Ngày nay, với phương pháp dạy học tiếng Anh theo đường hướng giao tiếp, tập trung vào khả năng giao tiếp của người học thì việc dạy phát âm càng trở nên quan trọng. Trong chương trình đào tạo chuyên ngành Ngôn ngữ Anh Trường Đại học Bạc Liêu, giáo trình “Sheep or Ship” được chọn dạy cho môn Ngữ âm cơ bản, số tiết giảng dạy là 45 tiết. Tuy nhiên, qua nhiều năm giảng dạy môn Ngữ âm cho sinh viên năm thứ nhất chuyên ngành Ngôn ngữ Anh tại Trường Đại học Bạc Liêu, chúng tôi đã quan sát và nhận thấy còn nhiều sinh viên phát âm sai, đặc biệt là các phụ âm trong tiếng Anh. Để giúp sinh viên nhận ra lỗi phát âm phụ âm tiếng Anh, sửa lỗi, phát âm tốt, nâng cao năng lực tiếng Anh, thêm nhiều cơ hội học tập và công việc sau này, chúng tôi đã nghiên cứu những lỗi phổ biến trong phát âm các phụ âm tiếng Anh /θ, ð, ʃ, ʒ, ʒ/, và hướng khắc phục

đối với giảng viên và sinh viên.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý thuyết

2.1.1. Ngữ âm học, Âm vị học

Ngữ âm học nghiên cứu hệ thống âm và cách thức phát âm từng thành phần âm tồn tại trong một ngôn ngữ cụ thể nào đó.

Âm vị học nghiên cứu về âm thanh lời nói. Âm vị học chia thành hai hướng nghiên cứu chính: hướng thứ nhất là nghiên cứu phân tích đoạn tính ngữ âm học liên quan đến việc xem xét phân tích âm thanh cụ thể của từng âm vị riêng biệt của nguyên âm và phụ âm, hướng thứ hai nghiên cứu ngữ âm học siêu đoạn tính với việc xem xét phân tích các đơn vị ngữ âm ở phạm vi lớn hơn như trọng âm từ, trọng âm câu, ngữ điệu.

2.1.2. Khái niệm lỗi

Theo Klassen (1993), “Lỗi là một hình thức hay cấu trúc ngôn ngữ mà người bản ngữ không thể chấp nhận được khi nó được sử dụng không đúng” (t.134).

- Lỗi thể hiện (mistake) và lỗi kiến thức (error)

Corder (1981) quan niệm rằng lỗi thể hiện (nhầm) là một sai sót ngẫu nhiên khi dùng ngôn ngữ. Những sai sót này là do một yếu tố tâm lý nào đấy can thiệp khi sử dụng ngôn ngữ như là sơ xuất, do dự, lỡ lời, nghĩ thế này nói thế khác hay do xúc động, mệt mỏi và các biểu hiện khác.

Trái lại, lỗi kiến thức phản ánh sự yếu kém về kiến thức và năng lực sử dụng ngôn ngữ của người học. Lỗi kiến thức cho chúng ta thấy những bằng chứng người học mắc phải có hệ thống khi liên tục dùng sai các mẫu ngôn ngữ. Lỗi này không mang tính ngẫu nhiên, thường lặp đi lặp lại nhiều lần.

- Những lỗi phổ biến trong phát âm phụ âm tiếng Anh của sinh viên

Nghiên cứu của Duley và cộng sự (1982) đã phân loại lỗi phát âm thành 4 loại lỗi dựa vào những đặc tính có thể quan sát được của những lỗi này, đó là lỗi lược âm, thêm âm, cấu âm sai và không đúng trật tự. Ở Việt Nam, 3

lỗi phát âm tiếng Anh phổ biến mà người dùng hay mắc phải đó là lỗi lược âm, thừa âm và lỗi nhầm âm (Ha, 2005). Để kiểm tra và tìm các lỗi phát âm của sinh viên, chúng tôi đã thiết kế các dạng bài để thu âm từ 55 sinh viên năm thứ nhất của hai lớp 16DTA1, 16DTA2 chuyên ngành Ngôn ngữ Anh của Trường Đại học Bạc Liêu tiến hành thu âm trong quá trình học học phần Ngữ âm cơ bản, giáo trình “Ship or Sheep”. Các dạng bài này tập trung chủ yếu tìm ra những lỗi phổ biến khi phát âm các âm phụ âm /θ, ð, ʃ, ʒ, ʒ, ʒ, ʒ/ trong tiếng Anh. Kết quả thu được từ ghi âm cho thấy có hai lỗi phổ biến mà sinh viên thường mắc phải, đó là lỗi lược âm và lỗi nhầm âm.

- *Lỗi lược âm*: Lỗi lược âm xảy ra nhiều nhất khi sinh viên phát âm phụ âm cuối. Đặc biệt là âm /dʒ/. Ví dụ: trong các từ như “*bridge, change, judge...*”, có đến 83% sinh viên đều lược âm /dʒ/ khi phụ âm này đứng ở cuối của từ. Điều này một phần do ảnh hưởng từ tiếng Việt, khi nói tiếng Việt người Việt không phát âm các phụ âm cuối. Hơn nữa, âm /dʒ/ là âm hữu thanh và là sự kết hợp của 2 âm /d/ và /ʒ/ (Cruttenden, 2001). Do vậy đây là một âm rất khó phát âm đối với người Việt bởi âm này không có trong tiếng Việt cũng như không giống âm nào trong tiếng Việt. Ngoài ra, một số lượng không nhỏ sinh viên đã lược âm khi phát âm các phụ âm cuối như /θ/ và /ð/. Có lần lược 56% và 53% trong tổng số 55 sinh viên được ghi âm mắc lỗi này.

- *Lỗi nhầm âm*: Số liệu thu thập được cho thấy hầu hết sinh viên (93%) phát âm âm /ð/ thành âm /d/ hoặc âm /gi/ trong tiếng Việt. Có thể thấy âm /ð/ là một âm khó đối với người

Việt bởi trong tiếng Việt không có âm nào có cùng vị trí và cách thức cấu âm như âm /ð/. Đây là âm răng, âm sát và hữu thanh. Do vậy, khi phát âm sinh viên có xu hướng đọc thành âm /d/ và âm /gi/ trong tiếng Việt. Bên cạnh đó, âm /θ/ là âm tiếp theo mà phần lớn sinh viên (86%) thường phát âm nhầm thành âm /th/ trong tiếng Việt. Ví dụ như trong các từ “*think, thank, thin, thought, ...*”. Sinh viên thường phát âm âm /θ/ thành âm /th/ vì trong tiếng Việt có tồn tại sẵn âm /th/, và giống âm /θ/ về mặt chữ viết, nhưng vị trí và cách thức cấu âm hoàn toàn khác nhau.

Nếu như âm /dʒ / có đến 93% sinh viên lược âm khi nó đứng ở vị trí cuối từ thì 80% trong tổng số 55 sinh viên được ghi âm đã phát âm nhầm thành âm /d/ trong tiếng Việt và âm /z/ khi nó đứng ở đầu và giữa của từ, ví dụ như trong các từ “*joyful, juice, enjoy, job, just, ...*”.

Bên cạnh đó, âm /ʒ / cũng là một âm tương đối khó đối với người Việt, là âm sát, âm sau lợi và hữu thanh (tức là khi phát âm dây thanh rung). Do vậy, khi phát âm, sinh viên (73%) có xu hướng đọc thành âm /d/ hoặc âm /gi/ trong tiếng Việt. Ví dụ như trong các từ “*television, usually, leisure, ...*”.

Trong số 6 phụ âm được đưa vào nghiên cứu thì chỉ có 2 phụ âm /ʃ/ và /ʒ/ là có dưới một nửa số sinh viên mắc lỗi. Trong đó, 43% sinh viên nhầm âm /ʃ/ thành âm /s/ và 40% sinh viên nhầm âm /ʃ/ thành âm /ch/ trong tiếng Việt.

Như vậy, qua số liệu thu được từ ghi âm, có thể thấy hầu hết sinh viên đều mắc lỗi phát âm với 6 âm phụ âm /θ, ð, ʃ, ʒ, ʒ, ʒ/ trong tiếng Anh. Trong đó, chủ yếu là lỗi lược âm và lỗi nhầm âm. Vì vậy, giáo viên cần tìm hiểu nguyên nhân và cách khắc phục những lỗi này.

Bảng thống kê về lỗi nhầm âm

Lỗi nhầm âm	Số lượng sinh viên mắc lỗi (%)
/ʃ /-s/	43
/ʒ / -d/ hoặc /gi/	73
/dʒ / -z/ hoặc /d/	80
/ʃ/- /ch/	40
/ ð /- /d/ hoặc /gi/	93
/θ/- /th/	86

2.2. Thái độ của người học về ngữ âm và nguyên nhân gây lỗi trong phát âm

2.2.1. Thái độ của người học về ngữ âm

Để tìm hiểu thái độ của sinh viên với việc học phát âm, tác giả đã sử dụng phiếu khảo sát và hình thức phỏng vấn để thu thập thông tin đối với 55 sinh viên tại hai lớp 16DTA1 và 16DTA2. Khi được hỏi về tầm quan trọng của việc học ngữ âm, có 63% sinh viên được hỏi cho rằng học ngữ âm trong quá trình học tiếng Anh rất quan trọng, 23% sinh viên được hỏi cho rằng học ngữ âm quan trọng, 14% sinh viên cho rằng ngữ âm không quan trọng. Như vậy có thể thấy hầu hết sinh viên đã nhận thức được tầm quan trọng của việc học ngữ âm. Tuy vậy, số lượng sinh viên mắc lỗi phát âm còn khá nhiều.

Khi được hỏi về tần suất mắc lỗi phát âm, có 53% sinh viên được hỏi cho rằng họ thường xuyên mắc lỗi trong phát âm tiếng Anh, đặc biệt là phát âm phụ âm; có 16% sinh viên cho rằng họ luôn mắc lỗi phát âm khi nói tiếng Anh. Số ít sinh viên còn lại (21%) thì cho rằng họ thỉnh thoảng và đôi khi mắc lỗi phát âm. Đáng chú ý, không có SV nào cho rằng mình không bao giờ mắc lỗi phát âm. Như vậy, có thể thấy tần suất mắc lỗi phát âm, nhất là phát âm phụ âm của sinh viên là cao.

2.2.2. Nguyên nhân mắc lỗi phát âm

Việc tìm hiểu nguyên nhân gây lỗi phát âm trong quá trình học tiếng Anh của SV là rất quan trọng để từ đó có thể đưa ra hướng khắc phục lỗi. Kết quả thu được từ khảo sát cho thấy, 60% sinh viên cho rằng họ không biết cách cấu âm, tức là không biết cách đặt các bộ phận cấu âm như răng, lưỡi, lợi, sao cho đúng với từng âm dù được giảng viên làm mẫu trên lớp. 26% sinh viên cho rằng, hầu hết các âm tiếng Anh tương đương giống tiếng Việt nên họ thường phát âm gần giống tiếng Việt. Người học có sự liên hệ giữa những âm đã học và những âm mới học (George, 1972), đây chính là nguyên nhân dẫn đến việc sinh viên phát âm một số âm tiếng Anh (mới học) giống các âm tiếng Việt (đã học). Đặc biệt, phần lớn sinh viên (83%) trả lời rằng họ không luyện tập phát âm thường xuyên mà chỉ chú trọng đến ngữ pháp và làm

bài tập trong sách. Nhằm làm tăng tính tin cậy cho kết quả nghiên cứu, chúng tôi tiến hành phỏng vấn 15 trong tổng số 55 sinh viên tham gia ghi âm và khảo sát để tìm hiểu chi tiết hơn về lỗi và nguyên nhân mắc lỗi của sinh viên. Khi được hỏi âm nào mà sinh viên không thể phát âm một cách chính xác thì tất cả sinh viên được phỏng vấn đều trả lời rằng đó là âm /θ/. Họ giải thích rằng họ thường phát âm nhầm âm này vì họ không biết cách đặt các bộ phận cấu âm như lưỡi và răng sao cho đúng. Vì vậy, họ thường phát âm giống âm /th/ trong tiếng Việt. Cùng với âm /θ/ là âm /ð/, tất cả sinh viên được phỏng vấn cũng cho rằng âm /ð/ là âm khó, họ không thể phát âm một cách chính xác và nêu lí do là họ không biết cách để lưỡi và răng ở vị trí đúng, hơn nữa khi phát âm /ð/ này dây thanh lại rung nên có phần khó hơn. Chính vì vậy mà họ thường phát âm giống âm /d/ hoặc /gi/ trong tiếng Việt. Với âm /ʒ, ʒ/ thì 80% sinh viên cho rằng họ thường phát âm thành âm /s,z/ vì họ thấy khó có thể phát âm này khi phải tròn môi và cong lưỡi lên, và riêng với âm /ʒ/ thì đồng thời dây thanh phải rung.

Bên cạnh đó, khi được hỏi về âm /f/ thì tất cả sinh viên được phỏng vấn đều trả lời rằng họ phát âm âm này nhẹ hơn và giống âm /ch/ trong tiếng Việt. Đặc biệt là riêng với âm /dʒ/ thì tất cả SV đều khẳng định rằng họ không biết cách phát âm âm này một cách chính xác. Chính vì vậy họ thường phát âm thành âm /z/ hoặc âm /d,gi/ trong tiếng Việt. Như vậy, có thể thấy nguyên nhân chính dẫn đến việc mắc lỗi phát âm phụ âm là do sinh viên không biết cách cấu thành âm nên có xu hướng phát âm sai hoặc phát âm giống âm tiếng Việt. Như vậy, ảnh hưởng của tiếng mẹ đẻ cũng là nguyên nhân sâu xa gây lỗi phát âm (Ellis, 1997). Thêm vào đó, việc luyện tập và sửa lỗi của SV chưa phù hợp và hiệu quả. Phần lớn SV chủ yếu tập trung vào học ngữ pháp và luyện bài tập trong sách mà chưa luyện phát âm thường xuyên và đa dạng hóa hình thức luyện phát âm

2.3. Một số đề xuất hướng sửa lỗi phát âm phụ âm

Từ kết quả nghiên cứu phân tích ở trên, có thể thấy phần lớn sinh viên các lớp năm thứ

nhất chuyên ngành Ngôn ngữ Anh đều mắc lỗi phát âm phụ âm, chủ yếu là lỗi lược âm và lỗi nhầm âm. Trong khi đó, những phương pháp luyện phát âm mà sinh viên và giáo viên đang sử dụng hiện tại chưa thực sự hiệu quả, chưa cải thiện được khả năng phát âm của sinh viên. Trên cơ sở kết quả thu được từ việc phân tích nguyên nhân và phương pháp sửa lỗi của sinh viên và giáo viên, chúng tôi nêu một số hướng sửa lỗi phát âm của sinh viên như sau:

- *Khuyến nghị đối với giảng viên:* Cần phân tích kỹ để sinh viên hiểu rõ cách cấu tạo và cách phát âm các phụ âm này, đặc biệt là vị trí của các bộ phận cấu âm như lưỡi, môi, răng, lợi (Roach, 2000) đã đưa ra một bảng miêu tả rất chi tiết và đầy đủ về vị trí và cách thức cấu âm các âm phụ âm trong tiếng Anh. Vì đây là những âm phụ âm khó, không có và không giống phụ âm nào trong tiếng Việt. Ví dụ, để phát âm chính xác âm /dʒ/ người học cần biết cách cấu tạo chính xác hai âm /d/ và /ʒ/ nên giáo viên cần chú trọng hơn vào cách cấu tạo từng âm để giúp sinh viên có thể phát âm chính xác âm này, đặc biệt khi âm /dʒ/ đứng ở cuối từ. Hiện nay, có rất nhiều phần mềm miễn phí hỗ trợ giáo viên dạy phân phát âm như Pronunciation power, Elsa Speak,... Những phần mềm này giúp giáo viên và sinh viên có thể quan sát chi tiết cách cấu tạo từng âm, vị trí của các bộ phận cấu âm, cách thức cấu âm, ví dụ như vị trí của lưỡi, lợi, răng, độ cao thấp hay rộng hẹp của môi và lưỡi khi phát âm. Khi đã hiểu rõ cách cấu âm thì việc thực hành của sinh viên sẽ thuận tiện hơn và không bị thực hành sai theo một lối mòn mà họ thường phát âm trước đó. Và như vậy, giảng viên sẽ giúp sinh viên không bị nhầm lẫn phụ âm tiếng Anh sang phụ âm tiếng Việt. Bên cạnh đó, giảng viên nên đa dạng các hình thức luyện tập và chữa lỗi hiệu quả hơn cho sinh viên, trong đó phải kể đến phương pháp ghi âm. Ngày nay, việc ghi âm có thể dễ dàng thực hiện vì hầu hết sinh viên đều sở hữu điện thoại thông minh phục vụ cho quá trình ghi âm. Khi nghe lại giọng nói của mình qua ghi âm, sinh viên có thể được giáo viên hướng dẫn để nhận ra lỗi phát âm của mình, phân tích nguyên nhân lỗi, tìm cách sửa

lỗi. Việc sửa lỗi cũng cần được khuyến khích thường xuyên để sinh viên có động lực luyện phát âm.

Khuyến nghị đối với sinh viên: Cần đa dạng hóa phương thức luyện tập. Ngoài việc phải luyện tập theo các bài tập mà giáo viên yêu cầu, sinh viên nên chủ động thu âm giọng nói của mình, nghe lại và tự tìm ra lỗi phát âm của mình. Với những âm khó, không tự tìm hiểu được về cách thức cấu âm và không thể tự sửa được, sinh viên nên mạnh dạn nhờ giáo viên sửa lỗi phát âm và giải thích thêm để có thể nắm rõ được cách thức cấu âm. Thêm vào đó, sinh viên cần nhận thức rõ sự khác nhau giữa các phụ âm tiếng Anh và phụ âm tiếng Việt, để từ đó có thể tránh việc Việt hóa các âm tiếng Anh. Ngoài ra, sinh viên có thể sử dụng các phương tiện hỗ trợ như điện thoại thông minh, máy tính để tải các ứng dụng và các trang web hỗ trợ việc học ngữ âm như Elsa Speak, Bbc pronunciation tips.com,... Sinh viên cũng có thể xem các đoạn phim ngắn trên Youtube hướng dẫn về cách phát âm để tự học và luyện cách phát âm của cá nhân.

Như vậy, để sửa lỗi phát âm những phụ âm này, cả giáo viên và sinh viên đều phải không ngừng nỗ lực và áp dụng các phương thức đa dạng trong dạy và học ngữ âm để đạt được hiệu quả cao nhất.

3. Kết luận

Không có con đường nào học tiếng Anh nhanh hơn việc bắt đầu học ngữ âm chuẩn. Người nước ngoài hoặc người có trình độ tiếng Anh tốt có thể đánh giá khả năng tiếng Anh của chúng ta chỉ qua một vài từ mà chúng ta phát âm. Phát âm chuẩn tiếng Anh còn đóng vai trò quan trọng đối với khả năng nghe của người học. Nếu phát âm không đúng, chúng ta có thể sẽ không bao giờ nhận diện được từ đó khi nghe. Để có khả năng nghe tốt tiếng Anh, việc phát âm chuẩn là quan trọng. Do đó, việc luyện tập thường xuyên kỹ năng phát âm chuẩn và sửa lỗi trong phát âm tiếng Anh cần được chú trọng cả từ phía giáo viên và người học trong quá trình dạy và học tiếng Anh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Baker, A. (2001). *Ship or sheep- An intermediate course*. Cambridge: CUP.
- Corder, S. P. (1981), *Error analysis and interlanguage*, Oxford: OUP.
- Cruttenden , A. (2001). *Gimson's pronunciation of English*. Arnold.
- Duley, H.C, Burt, M.K., & Krashen, S.D. (1982). *Language Two*. OUP.
- Đoàn, T.T.(2002). *Ngữ âm tiếng Việt*. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Ellis, R. (1997). *Second language acquisition*. OUP.
- George, H.V. (1972). *Common errors in language learning*. Newbury House.
- Hà, C.T. (2005) Common pronunciation problems of Vietnamese learners of English. *Journal of Science-Foreign Languages 1*, 35-46.
- Klassen, J. (1993), "Using student error for teaching", In Thomas Kral (Ed.). Selected articles from the creative activities, *English Teaching Forum* 1989- 1993.
- Roach, P. (2000). *English phonetics and phonology*. Cambridge: CUP.
- Nguyễn, T.M.P., & Nguyễn, Q.T. (2007). Điều tra việc thể hiện âm tối và âm [j] của sinh viên khoa sư phạm tiếng Anh trường Cao đẳng sư phạm Quảng Nam – Thực trạng và giải pháp. *Tạp chí Khoa học Đà Nẵng*, 22(25), 148.